

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА
ДИЗАЙНУ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
КУЛЬТУРИ І КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ
КАФЕДРА СЦЕНІЧНОГО МИСТЕЦТВА І КУЛЬТУРИ**

ДЕМОНСТРАЦІЯ ТВОРЧОГО ПРОЄКТУ

(Анотація до творчого проєкту
«СТВОРЕННЯ ОБРАЗУ ДЖИЛ ТЕННЕР
У П'ЄСІ ЛЕОНАРДА ГЕРША «ШОСТЕ ПОЧУТТЯ»)

Бжеленко Феодосія Іллівна

здобувач першого бакалаврського рівня вищої
освіти

спеціальність - 026 Сценічне мистецтво

ОП «Акторська майстерність та
продюсування»

Керівник творчого проєкту - народний

артист України, професор

Сомов Лев Миколайович

Посилання на відеофіксацію творчого проєкту:

<https://www.youtube.com/watch?v=gsQn0TgHjqU>

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ВИКОНАВЧА СКЛАДОВА ПРОЕКТУ	3
1.1. Стислі дані про виконавця	3
1.2. Стислі дані про колектив та партнерів	3
1.3. Стислі дані про місце реалізації проекту	4
РОЗДІЛ 2. ОПИС ДИПЛОМНОГО ПРОЕКТУ	5
2.1. Формулювання фахового завдання кваліфікаційної роботи	5
2.2. Тема дипломної вистави	6
РОЗДІЛ 3. ПРОЦЕС РОБОТИ НАД ДИПЛОМНИМ ПРОЕКТОМ	7
3.1. Стислий опис дипломної вистави	7
3.2. Формулювання здобувача освіти процесу роботи над роллю	8
РОЗДІЛ 4. ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ КОМПЛЕКСУ ЗАХОДІВ ОФОРМЛЕННЯ ДИПЛОМНОЇ ВИСТАВИ	10
РОЗДІЛ 5. ВИСНОВКИ	14
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	16
ДОДАТКИ.....	17

1. ВИКОНАВЧА СКЛАДОВА ПРОЕКТУ

1.1. Стислі дані про виконавця

Виконавець дипломної роботи - Бжеленко Феодосія Іллівна (31.12.2003р.).

Здобувач вищої освіти кафедри Сценічного мистецтва і культури, Інституту культури і креативних індустрій Київського національного університету технологій та дизайну. Випускниця майстерні нар. арт. України, проф. Лева Сомова.

Під час процесу здобування освіти, у студентських показах та фахових іспитах були реалізовані та практично втілені на сцені наступні ролі:

1. Порція - “Венеціанський купець”, В. Шекспір
2. Бомбалуріна - “Кішки”, Л. Бернстайн
3. Мавка - “Лісова Пісня” Л. Українка

Серед ролей, реалізованих під час випуску дипломних вистав:

1. Джилл Теннер - “Шосте почуття”, Л. Герш
2. Титарівна - “Сон Шевченка”, Т. Шевченко (сцен. версія - А. Бінєєва)

1.2. Стислі дані про колектив та партнерів

Виконавці ролей, разом з якими проводилась робота над випуском дипломної вистави “Шосте почуття” - здобувачі вищої освіти кафедри Сценічного мистецтва і культури, Інституту культури і креативних індустрій Київського національного університету технологій та дизайну, випускники майстерні нар. арт. України, проф. Лева Сомова.

Серед них - учасники всеукраїнських театральних конкурсів і фестивалів та актори Київського академічного театру “Колесо”.

Художний керівник проекту - народний артист України, професор кафедри СМК КНУТД Лев Сомов, український актор театру і кіно, режисер, драматург, хореограф, чотирикратний лауреат професіональної театральної премії “Київська Пектораль”, засновник незалежного проекту “Театральна Біржа”.

1.3. Стислі дані про місце реалізації проекту

Дипломна вистава під назвою «Шосте Почуття» була реалізована на території арт-простору «Ковчег», що функціонує в межах Київського національного університету технологій та дизайну, під керівництвом кафедри сценічного мистецтва і культури Інституту культури і креативних індустрій.

Усі етапи роботи над постановкою - від першого ознайомлення з драматичним матеріалом і аналізу п'єси до репетицій, створення візуального образу, технічного оснащення, побудови сценографії, виготовлення костюмів, а також генеральних прогонів і показу - відбувалися на сцені навчального театру простору «Ковчег».

Проект було втілено під творчим керівництвом Лева Сомова, який поєднав у собі одразу кілька функцій: режисера, сценографа, хореографа, перекладача п'єси, а також дизайнера світлового і звукового супроводу.

Виготовлення сценічного оформлення та костюмів здійснювали студенти майстерні за підтримки науково-творчого проекту «Театральна Біржа».

2. ОПИС ДИПЛОМНОГО ПРОЄКТУ

2.1. Формулювання фахового завдання кваліфікаційної роботи

У процесі підготовки дипломної вистави «Шосте почуття» були окреслені ключові орієнтири щодо створення та презентації творчого проєкту, серед яких:

- узагальнення, зміцнення та поглиблення як теоретичних знань, так і практичних умінь здобувачів вищої освіти з подальшим застосуванням їх у вирішенні конкретних художніх завдань;
- розвиток навичок командної взаємодії з учасниками творчого процесу: режисером, сценографом, хореографом, музичним керівником, іншими виконавцями;
- підготовка до участі у сценічній діяльності різного формату (театральна вистава, музично-літературна композиція, перформанс тощо), вдосконалення професійних компетентностей в межах здобуття ступеня «Бакалавр сценічного мистецтва» та формування конкурентоспроможного фахівця у галузі;
- опанування пластичних можливостей тіла (координація, гнучкість, сила, виразність), розвиток музичного слуху та ритмічного відчуття;
- створення акторських образів відповідно до творчої концепції постановників у межах різних мистецьких платформ (драматичний театр, телебачення, концертна сцена тощо), на основі здатності до образного мислення і чуттєво-художнього сприйняття дійсності;
- формування сценічної мовленнєвої виразності: вміння впливати на партнера у діалозі, використовувати мовленнєві інструменти для створення характеру, підтримувати єдину темпо-ритмічну, інтонаційно-стилістичну цілісність виконання;
- володіння поставленим голосовим апаратом, розвиток вокальних здібностей;
- здатність самостійно організовувати та підтримувати акторський тренінг, зберігати фізичну форму та психофізичну рівновагу;
- удосконалення вмінь самостійного творчого опрацювання сценічного матеріалу;
- засвоєння принципів аналізу п'єси та ролі як з ідейно-тематичного, так і з дійового боку, а також їх ефективне використання у творчому процесі;

- формування навичок ведення творчого пошуку - індивідуально або в межах групової співпраці, створення сценічних образів, розвиток вміння контактувати з аудиторією, ініціювати власні творчі рішення у процесі роботи над роллю;
- здобуття практичного досвіду щодо планування, реалізації та представлення творчого проєкту, уміння аналізувати отримані результати;
- виявлення рівня сформованості професійних компетенцій, особистісної зрілості, громадянської позиції та здатності до постійного самовдосконалення.

2.2. Тема дипломної вистави

В основі дипломної вистави «Шосте почуття», поставленої режисером проєкту Левом Сомовим, лежить драматургія американського автора Леонарда Герша. Його п'єса «Ці вільні метелики» була написана у 1969 році та одразу набула популярності як проникливий і щирий твір про дорослішання, свободу вибору, самореалізацію та ціну любові.

Леонард Герш (1926-2008) - американський драматург і сценарист, відомий своїм витонченим гумором, глибоким психологізмом і увагою до тем соціальної адаптації особистості. Найбільшу славу йому принесла саме ця п'єса, за якою у 1972 році було знято однойменний фільм із Голді Хоун у головній ролі. У центрі історії - молодий сліпий хлопець Дональд, який вперше залишає батьківський дім, щоб жити самостійно, і його нова сусідка Джил - вільна, дотепна, але внутрішньо розгублена молода жінка, що прагне стати акторкою.

За словами самого Герша, його мета полягала не лише в зображенні складнощів життя людей з інвалідністю, а й у показі тонкої межі між надмірною опікою та справжньою турботою, між співчуттям і покровительством. Він писав про тих, хто хоче жити на рівних - без жалю, але з любов'ю.

Тема, яка стала наскрізною у постановці «Шосте почуття», може бути сформульована так:

«Справжня близькість і любов народжуються не з жалю, а з рівності, прийняття й взаємної відкритості. Людська свобода - це не лише право бути собою, а й готовність побачити і прийняти іншого таким, яким він є, навіть якщо для цього потрібно навчитися бачити не очима, а серцем».

3. ПРОЦЕС РОБОТИ НАД ДИПЛОМНИМ ПРОЄКТОМ

3.1. Стислий опис дипломної вистави

«Шосте Почуття» - це лірична комедія на дві дії, створена на основі п'єси Леонарда Герша «Ці вільні метелики». У центрі сюжету - двоє молодих людей, які випадково стають сусідами у Нью-Йорку початку 1970-х років: Дональд Бейкер - сліпий юнак, що намагається вперше жити самостійно, та Джил Теннер - експресивна й непередбачувана дівчина, яка щойно переїхала та мріє про акторську кар'єру. Їхнє знайомство, що починається з непорозумінь і жартів, поступово переростає у щире довіру, викриття глибоко захованих травм і - можливо - в перше справжнє кохання.

Особливістю постановки є її кінематографічна форма, яка максимально дистанціюється від умовностей театру. Вистава побудована на принципах живого, органічного існування, наближеного до камерної гри в кіно: актори не «грають», а живуть, а сценічний простір працює як «кінооб'єктив» - точний, лаконічний, пластично гнучкий. Світло, ритм, мізансцена - усе підпорядковано принципам монтажного мислення та зміщеної уваги, властивій кіномові.

Хоча дія п'єси відбувається в одному приміщенні - квартирі Дональда, цей простір не є статичним. Він постійно змінюється в уяві глядача: то стає ареною гострих діалогів між Джил і Доном, то - камерною зоною зізнань і поетичних прозрінь, то - місцем конфлікту між сином і матір'ю. Завдяки тонкому сценографічному вирішенню та динамічному ритму режисури, вистава не лише відтворює діалоги, а вибудовує внутрішню траєкторію дорослішання обох персонажів.

Події першої дії (тривалість - приблизно 1 година 20 хвилин) розгортаються навколо знайомства Джил і Дона, в якому легка іронія поступово поступається місцем емоційній щирості та вразливості. Друга дія (тривалість - 1 година 10 хвилин) загострює конфлікт, вводячи образ матері Дональда - Місіс Бейкер - як головну перепону на шляху самостійності її сина, а також перевірку на зрілість і стійкість для Джил. У фіналі вистави всі троє героїв залишаються зміненими: кожен із них отримує шанс на свободу, яка вже не здається втечею, а - виявом відповідальності за себе й інших.

Центральна ідея постановки - любов як вибір, що долає обмеження. Тут справжнє бачення не залежить від очей, а справжня сила - не в контролі, а в довірі.

3.2. Формулювання здобувача освітнього процесу роботи над роллю

При першому ж ознайомленні з п'єсою «Ці вільні метелики» Леонарда Герша привертає увагу глибока внутрішня напруга, прихована під маскою легкої ліричної комедії. У центрі сюжету - три яскраві, але в той же час психологічно складні персонажі: Джил, Дон і місіс Бейкер. Їхня взаємодія у виставі «Шосте Почуття» вимагає від актора не зовнішньої яскравості чи гротескного вираження, а тонкої роботи всередині емоційного ландшафту персонажа, через внутрішнє проживання, паузу, дихання, погляд, зміну психофізичного стану.

Важливо підкреслити, що вистава реалізована у форматі психологічного кінематографічного театру, де актор позбавлений звичних театральних «засобів пристосування» - яскравого гриму, виразної зовнішньої трансформації, гіперболізованої пластики чи стилізації. Єдиним інструментом стає його психоемоційний апарат, що працює в умовах камерної сценічної мови, максимально наближеної до кіношної правди.

Особливої уваги заслуговує порівняльна характеристика Джил у двох опозиційних мізансценах: у взаємодії з Доном - хлопцем, що не бачить світ очима, але гостро сприймає його серцем, і у конфлікті з місіс Бейкер - контролюючою, раціональною, владною матір'ю, яка вважає себе єдиним джерелом істини для свого сина.

У діалогах із Доном Джил постає легковажною, емоційною, живою. Вона жартує, фліртує, ділиться власними травмами, зокрема болісним досвідом невдалого шлюбу, виявляє щире зацікавлення у його внутрішньому світі. Її репліки рвані, емоційно насичені, часто побудовані на імпровізації - ніби вона боїться тиші, в якій можуть спливати її власні страхи. Та попри свою зовнішню розкутість, Джил - вразлива і загублена. Дон єдиний, хто приймає її безумовно, без оціночних суджень. Саме тому перед ним вона поступово скидає захисну маску, відкривається і починає розуміти власну цінність поза роллю, яку звикла грати.

Зовсім інший психологічний малюнок виявляється у сценах з місіс Бейкер. У цій парі вже не Джил - ініціативна і провокативна, а її реакція - наслідок психологічного тиску і «примусової оцінки». Стикаючись з постаттю матері Дона, Джил змушена захищати свою гідність, своє право бути недосконалою, хаотичною, але - живою. Тут вона вже не легка «дівчина-метелик», а жінка, яка протистоїть суворому конструкту жіночої пристойності та «доречності», нав'язаному суспільством. Місіс Бейкер жорстко верифікує моральність, зовнішній вигляд, навіть вік Джил. І саме в цій конфліктній взаємодії виявляється нова якість героїні - її спроможність не ламатись, навіть перед лицем соціального приниження.

Цей контраст - між пластичним, неоформленим, емоційним існуванням Джил із Доном і жорсткою фронтальною боротьбою з місіс Бейкер - відкриває глибокі шари для роботи актора. Роль Джил потребує не стільки технічного володіння голосом або тілом, скільки чесного проживання, точного психологічного настроювання та делікатного емоційного резонансу. Акторська задача тут - не «зобразити», а «стати», прожити кожну ситуацію наче вперше, залишаючись у правді моменту.

Таким чином, «Шосте Почуття» - не просто вистава про любов чи дорослішання, це акт сценічного дослідження, що відбувається у режимі повного психологічного розкриття. Саме тому постановка стає цінною не лише для глядача, а й для виконавця, як досвід глибокої внутрішньої роботи у жанрі правдивого театру буття.

4. ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ КОМПЛЕКСУ ЗАХОДІВ ОФОРМЛЕННЯ ДИПЛОМНОЇ ВИСТАВИ

У дипломній виставі «Шосте Почуття» ключовим режисерським рішенням стало створення максимально реалістичного простору, в якому актор існує не як виконавець ролі, а як жива людина у звичних побутових обставинах. Усі елементи сценічного оформлення - декорації, костюми, реквізит - були спеціально підібрані, виготовлені або адаптовані учасниками вистави під керівництвом художнього керівника кваліфікаційного проєкту - Лева Сомова.

На відміну від стилізованої театральної умовності, сценічний простір «Шостого Почуття» був вибудований за принципами побутового натуралізму. Уся дія розгортається в інтер'єрі типової нью-йоркської квартири початку 1970-х років - з характерною ергономікою, без зайвого естетизму, з легким безладом, що відображає звичний хаос щоденного життя. Предмети побуту не лише функціональні, а й сценічно активні: ліжко-поміст, старий музичний центр, холодильник, у якому справді лежить їжа, обшарпані полиці, дзеркала, речі, які переміщуються разом із персонажами. Все це дозволяє глядачеві не просто спостерігати, а підглядати за життям, яке розгортається на сцені з документальною точністю.

Костюми також були підібрані не як умовні «образи», а як частина життя героїв - речі, які вони могли б дійсно носити щодня. Одяг персонажів має простоту та впізнаваність: витерті джинси, недбало застібнуті сорочки, легкі сукні, штучні вії, які Джил знімає прямо на сцені, шиньйон, приклеєний для ефекту - все це несе в собі драматургічну функцію, підкреслюючи справжність моменту.

Саме така тактильна достовірність простору, наявність побутових деталей, що дійсно функціонують у межах вистави, створює відчуття повного занурення у сценічну реальність. Межа між глядачем і сценою фактично розчиняється - глядач не просто дивиться, він ніби присутній у квартирі героїв, сидить за одним столом, чує, як кипить чайник, як хрумтить тост або як грюкає дверима мати Дональда.

Технічне оформлення у цьому випадку виконує не декоративну, а психологічну функцію - воно сприяє глибшій емпатії, емоційному включенню у події, що

відбуваються на сцені. Саме завдяки цій щільній, майже кінематографічній правді, актор може повністю розчинитися в дії, не використовуючи жодних додаткових театральних умовностей, а глядач - повірити у побачене як у фрагмент реального життя

Фото 1. 1-й акт вистави “Шосте почуття”.

Джилл Теннер - Феодосія Бжелек

Фото 2. 1-й акт вистави “Шосте почуття”.

Джилл Теннер - Феодосія Бжелецька, Дональд Бейкер - Олександр Старченко

Фото 3. 1-й акт вистави “Шосте почуття”.

Джилл Теннер - Феодосія Бжелецька, Дональд Бейкер - Олександр Старченко

Фото 4. 1-й акт вистави “Шосте почуття”.

Джилл Теннер - Феодосія Бжелек, Дональд Бейкер - Олександр Старченко

Фото 5. 1-й акт вистави “Шосте почуття”.

Джилл Теннер - Феодосія Бжелек, Дональд Бейкер - Олександр Старченко

5. ВИСНОВКИ

Під час роботи над дипломною виставою «Шосте Почуття», було реалізовано комплекс завдань, передбачених пунктом 2.1 освітньої програми, з особливим акцентом на психологічний реалізм, тонку акторську природу існування та роботу в умовах натуралістичного сценічного простору.

Процес створення ролі, розробки образу й участі у постановці вимагав системного застосування знань, отриманих упродовж усіх років навчання, як у межах теоретичних дисциплін, так і під час практичних занять. Особливу роль відіграли навички, сформовані на фахових дисциплінах, що стосуються акторської майстерності, сценічної мови, пластики та акторського тренінгу.

Робота над виставою вимагала постійного перебування у правді моменту, де актор не має можливості «сховатися» за характерність чи виразні театральні прийоми. Образ формується виключно через власний психофізичний стан, точну емоційну реакцію і внутрішню логіку дії. Це стало цінним досвідом акторського існування в умовах камерної, кінематографічної драматургії, де сцена - це не умовний майданчик, а частина реального простору, що постійно дихає разом з персонажами.

Усі декорації, реквізит і костюми були створені руками студентів, під загальним художнім керівництвом Лева Сомова, з дотриманням принципів побутового реалізму: простір відтворював типову нью-йоркську квартиру 1970-х років, наповнену справжніми речами, що функціонували під час вистави. Це сприяло виникненню унікального ефекту «стираної завіси» між сценою та глядачем, а отже - повного занурення у драматичну ситуацію.

Окрім сценічної роботи, я отримала досвід взаємодії в умовах ансамблю, що включав не лише акторів, а й усіх технічних учасників процесу: режисера, звуко- та світлорежисера, координатора реквізиту. Завдяки цьому була сформована професійна дисципліна колективної творчої взаємодії, де важливим є не лише індивідуальний результат, а цілісність вистави як організму.

Я також брала участь у практиці дублювання ролі, що вимагала спільного створення образу разом з іншим виконавцем, гнучкості у роботі, відмови від

індивідуального домінування на користь режисерського задуму та художньої єдності. Це дало змогу відчувати відповідальність перед партнером, вміння ділити репетиційний час, адаптуватися до змін і зберігати якість результату в будь-якому складі виконавців.

Окремо відзначу, що робота над роллю вимагала глибокого аналізу тексту, розуміння контексту часу, особливостей життя персонажів, а також дослідження авторського задуму та соціокультурного тла. Така форма самостійного науково-творчого пошуку стала невід'ємною частиною мого професійного зростання.

Упевнена, що цей досвід, здобуті компетентності та сформовані навички роботи в жанрі психологічного театру стануть міцною основою мого подальшого творчого розвитку й успішної реалізації в професійній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Герш, Л. Ці вільні метелики : п'єса на 2 дії / Леонард Герш ; пер. з англ. Л. Сомов. - Київ : Театральна біржа, 2024. - 82 с.
2. Бінеєва, А. М. Психологічний театр: природа існування актора / Алла Бінеєва // Вісник Київського нац. ун-ту технологій та дизайну. Серія: Мистецтво і дизайн. - 2023. - № 2(18). - С. 45-52.
3. Реуцький, І. В. Основи акторської майстерності : навч. посіб. / Ігор Реуцький. - Київ : Ліра-К, 2020. - 160 с.
4. Кушніренко, Н. В. Історія західноєвропейського театру ХХ століття / Наталія Кушніренко. - Харків : Основа, 2021. - 144 с.
5. Брук, П. Порожній простір / Пітер Брук ; пер. з англ. Ю. Чайки. - Київ : Юніверс, 2020. - 176 с.
6. Титаренко, Н. М. Методика роботи над роллю в контексті психологічного театру / Н. М. Титаренко // Сценічне мистецтво: наука і практика. - 2022. - № 4(12). - С. 78-84.
7. Українська театральна енциклопедія : у 3 т. / гол. ред. І. Ф. Стешенко. - Київ : Наукова думка, 2019. - Т. 1. - 560 с.
8. Програма бакалаврської підготовки за спеціальністю 026 «Сценічне мистецтво» / КНУТД ; кафедра Сценічного мистецтва і культури. - Київ : КНУТД, 2021. - 54 с.
9. Герш, Л. Butterflies Are Free : a comedy in two acts / Leonard Gershe. - New York : Dramatists Play Service, 1970. - 74 p.

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ КУЛЬТУРИ
І КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ
КАФЕДРА СЦЕНІЧНОГО МИСТЕЦТВА І КУЛЬТУРИ

Програма атестаційного екзамену
(демонстрації творчого проєкту) студентів групи БАМП – 21

16 червня 12.00

Леонард Герш

ШОСТЕ ПОЧУТТЯ

Керівник творчого проєкту – н.а. України, професор кафедри сценічного мистецтва і
культури

Л.М.СОМОВ

режисер – Лев Сомов

Київ 2025 рік

(вул. Мала Шияновська 2, мистецький простір Ковчег)

Дійові особи та виконавці

Дональд Бейкер — Старченко Олександр

Джил Теннер — Бжеленко Феодосія/Ниципорович Лілія

Флоренс Бейкер — Круцюк Андріана/Жилінська Парасковія

Ральф Остін — випускник майстерні Єжов Станіслав

Викладачі майстерні

Викладач зі сценічної мови – Алла Бінєєва

Викладач з вокалу – Ірина Білоус

Викладач зі сценічного руху – Назар Майборода